

Nikoli ne grem mimo,

da je ne bi pobožal, češ, potrpi še malo, saj se dani. Ne vem, če mi še verjame, kajti že od osamosvojitve sem ji dopovedujem isto. Včasih že kar tako, iz navade. Pač iztegnem dlan in pazim, da se izognem luskinam, s katerimi čas domišljavo razkazuje svojo neukrotljivost. Dlan ostane cela. Ranim samo spomin in hitro najdem hinavski oblič: saj razumeš, Tone, tudi to je resnica. Na tiho sem namreč pričakoval, da bo stožičasta skulptura odpotovala nazaj v domicil ali pa delala družbo stvaritvam v bližnjem trebanjskem parku, kjer Krjavelj sevniškega kiparja Rudija Stoparja skuša prepričati kozo Dimko, da vsi človeki le niso bum-bum-bum naladani. Pri tem ji kaže na sedem metrov visok valjast kip, ki ga je umetnik zvaril iz 150 pušk, 20 mitraljezov, 2300 koščkov granat in drugega orožja.

Več kot pol stotnije tovrstnih umetnin Toneta Svetine je razsejanih po nekdanji Jugoslaviji, pa tudi drugje, npr. v Richmondu v ZDA. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je sodeloval na Taboru likovnih samorastnikov v Trebnjem, je ena njegova protivojna stvaritev dobila svoj dom v vojašnici na Puščavi oz. Ciganski dolini, kot kraju rečejo domačini. Kdo ve, kakšne misli je vzbujala fantom, ki so tu služili svoj vojaški davek. Nekaterim gotovo tudi take, ki ne bi bile vseh nobenemu generalštabu. Če drugega ne, je humanistični duši (ki je človeškemu rodu vendarle prirojena) veliko bližji pogled na skulpturo, zvarjeno iz mrtvih pušk, kot pogled na ustja strelnih cevi v rokah živih vojakov.

Kakorkoli že, skulptura je imela na kasarniškem dvorišču častno mesto, bila vzdrževana in negovana.

Razpad države je kruto zadel tudi vojašnico v Ciganski dolini. Ampak, to so druge zgodbe. Grde. Večina vendarle s srečnim koncem. Nekatere, kot naša, še nedokončane.

Vojašnico razprodajajo, je tiste dni završalo po dolini. Kupiš lahko razne stroje, stružnice, električne in bencinske motorje, kuhinjsko opremo iz nerjavečega železa, pohištvo, pisarniško opremo, vojaške obleke, obutev, odejo... skratka vse in to za poceni denar. Če ga imaš, seveda! Nekateri so to krepko izkoristili, drugi so početje ocenjevali kot vojno dobičkarstvo, tretji spet rekli hvala bogu, da ne bo še to odteklo proti Beogradu, večina pa je samo od daleč opazovala in napeto čakala, kdaj in kako se bo vse skupaj končalo.

Podpisanemu, takrat tajniku Občinske kulturne skupnosti Trebnje, je prišlo na ušesa, da je nekdo zaaral tudi Svetinovo umetnino. Kot odpadno železo jo bo unovčil na odpadu.

O, madona! To pa ne!

Po raznih formalnih in neformalnih peripetijah sva z Markom Kapusom, tajnikom telesno kulturne skupnosti Trebnje, najela tovornjaček in se pojavila v vojašnici. Marko je izpulil še kovinska gola za rokomet. S sodelovanjem vojnega uslužbenca Jožeta Pečka, so kip in obe športni napravi, s precej slabe volje zmedenih vojakov, naloženi na kamionček. Koliko slabe volje je to povzročilo tipu, ki ni dobil "železja", da bi ga prodal na odpadu, ni znano. Pa tudi ni pomembno. Bolj pomembno je, da so goli razveselili mladež v Šentlovrencu, saj so pristali na osnovnošolskem rokometnem igrišču in da je Svetinov kip ostal živ. Resda še vedno čaka na vmesni postaji, pred hišo kulture in izobraževanja v Trebnjem, kar pa tudi ni tako stresno. Na koncu koncev ima železne živce.

Stane Peček

